

Sygn. akt II Ca 342/16

POSTANOWIENIE

Dnia 22 lipca 2016 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Magdalena Bajor-Nadolska

Sędziowie: SSO Teresa Strojnowska, SSO Rafał Adamczyk

Protokolant: starszy protokolant sądowy Agnieszka Baran

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 14 lipca 2016 r. sprawy

z wniosku B. M., Z. M.

z udziałem (...) S.A. w L.

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji uczestnika (...) S.A. w L.

od postanowienia Sądu Rejonowego we Włoszczowie

z dnia 9 grudnia 2015 r. sygn. akt I Ns 37/15

postanawia: 1) zmienić zaskarżone postanowienie w całości i wniosek oddalić, 2) nie obciążać wnioskodawców kosztami postępowania oraz kosztami sądowymi, 3) oddalić apelację w pozostałej części, 4) nie obciążać wnioskodawców kosztami postępowania apelacyjnego.

II Ca 342/16

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 9 grudnia 2015 roku Sąd Rejonowy we Włoszczowie ustanowił na rzecz (...) S.A. służebność przesyłu na nieruchomości stanowiącej współwłasność B. i Z. małżonków M. oraz zasądził na ich rzecz kwotę 20 200 złotych tytułem wynagrodzenia za tę służebność.

Sąd Rejonowy ustalił stan faktyczny, z którego wynika, że nieruchomość oznaczona numerem (...) ma założoną księgę wieczystą, w której B. i Z. M. są ujawnieni jako współwłaściciele. Na tej nieruchomości są zlokalizowane urządzenia energetyczne w postaci napowietrznej linii średniego napięcia 15 kV (...) oraz kablowa linia średniego napięcia 15 kV (...), służące do zasilania stacji transformatorowej 150/0,4kV (...). Inwestorem tych urządzeń była Wojewódzka Spółdzielnia (...) w K.. Linia była eksploatowana przez poprzedników prawnych (...) S.A. W dniu 18 stycznia 1988 roku dokonano odbioru technicznego tej linii i przekazano ją do eksploatacji. Sąd ustalił w jaki sposób doszło do następstwa prawnego uczestnika (...) SA w L. wobec utworzonego w 1989 roku Zakładu (...).

Sąd Rejonowy uznał za niezasadny podnoszony przez uczestnika zarzut zasiedzenia służebności z dniem 30 listopada 2004 roku. Uznał za wykazany fakt przekazania do eksploatacji linii energetycznych w dniu 30 listopada 1974 roku ale były one wykonane na rzecz inwestora (...) w K., a uczestnik nie wykazał, w którym momencie nastąpiło przejście posiadania urządzeń od (...), zaś z dokumentów dotyczących przekształceń podmiotowych nie wynika aby uczestnik

był następcą prawnym (...) w K.. Dlatego też Sąd Rejonowy uznał wniosek o ustanowienie służebności przesyłu za zasadny.

Od tego orzeczenia uczestnik złożył apelację.

Zaskarżył postanowienie w całości i zarzucił: 1) sprzeczność istotnych ustaleń z treścią zebranego materiału dowodowego na skutek naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 245 k.p.c. w zw. z art. 233§1 k.p.c. polegającą na nieustaleniu faktu przeniesienia posiadania przez (...) w K. na poprzednika prawnego uczestnika, pomimo przedstawienia na tę okoliczność dowodów; art. 229 k.p.c. w zw. z art. 233§1 k.p.c. przez dokonanie newszechstronnej oceny dowodów i pominięcie przyznanej przez wnioskodawcę okoliczności o posiadaniu przez uczestnika instalacji przez ponad 30 lat; art. 258 k.p.c. w zw. z art. 231 k.p.c. i 233 k.p.c. przez dokonanie newszechstronnej oceny dowodów i pominięcie dowodu z zeznań świadka A. S.; 2) naruszenie art. 328§2 k.p.c. przez niewyjaśnienie przyczyn nieuwzględnienia dowodów z dokumentów, zeznań świadka oraz faktu przyznanego przez wnioskodawcę; 3) naruszenia prawa materialnego, a mianowicie art. 348 k.c. w zw. z art. 352 k.c. poprzez ich niezastosowanie i przyjęcie, że (...) S.A. nie jest następcą prawnym (...) w K. w zakresie posiadania linii napowietrznej i kablowej (...) oraz art. 305⁽¹⁾ k.c. w zw. z art. 305⁽⁴⁾ k.c. w zw. z art. 258§1i2 k.c. oraz art. 292 k.c. w zw. z art. 172 k.c. i 176 k.c. poprzez ich niezastosowanie i uznanie, że uczestnik nie nabył na gruncie wnioskodawców służebności gruntowej o treści służebności przesyłu.

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i oddalenie wniosku oraz zasądzenie na rzecz uczestnika kosztów postępowania za obie instancje.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja uczestnika zasługuje na uwzględnienie w znacznej części.

Zasadny jest zarzut naruszenia wskazanych w apelacji przepisów prawa procesowego. Skarżący skutecznie podważył dokonaną przez Sąd Rejonowy ocenę dowodów, wykazując, że nie jest ona wszechstronna oraz, że Sąd Rejonowy wyprowadził z przeprowadzonych dowodów wnioski sprzeczne z ich treścią. Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia art. 233§1 k.p.c. obliguje sąd odwoławczy do dokonania ponownej oceny dowodów.

Podnosząc zarzut zasiedzenia służebności, uczestnik powołał się na trwające od ponad 30 lat posiadanie nieruchomości powodów w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu i przedstawił na tę okoliczność dowody z dokumentów oraz dowód z zeznań świadka A. S.. Ze znajdującego się na kartach 28 i 29 akt protokołu wykonanych elementów, robót, obiektów wynika, że roboty związane z wykonaniem urządzeń elektrycznych w postaci kabla WN 239.455 oraz kabla WN 229.455 zostały zakończone i odebrane w dniu 30 listopada 1974 roku przez inwestora (...) w K.. Natomiast dokumenty na kartach 30, 31 akt wskazują na fakt, że już w dniu 31 lipca 1976 roku urządzenia te znajdowały się w wykazie środków trwałych przedsiębiorstwa energetycznego. Z uwagi na słabą widoczność przedstawionej przez uczestnika kopii dokumentu Sąd Okręgowy zażądał okazania jego oryginału, co zostało uczynione na rozprawie apelacyjnej w dniu 14 lipca 2016 roku (k.387). Okazany oryginał jest zgodny z kopią na kartach 31,31. Z dokumentu tego wynika, że linia energetyczna 15kV (...)ujawniona została w księdze inwentarzowej przedsiębiorstwa energetycznego pod numerem inwentarzowym (...) w dniu 31 lipca 1976 roku i w tym samym dniu stacja trafo (...) pod numerem (...). Skoro zatem przedmiotowe urządzenia znajdowały się w księdze inwentarzowej środków trwałych przedsiębiorstwa energetycznego to oznacza, że były już we wskazanej dacie przez niego eksploatowane i musiało nastąpić przeniesienie ich posiadania przez inwestora.

Fakt posiadania potwierdziły również zeznania świadka A. S. (k.50v). Wynika z nich, że linia energetyczna istniała na działce wnioskodawców już w pierwszej połowie lat 70-tych ubiegłego wieku i jej usytuowanie nie uległo zmianie. Świadek zeznał, że pracował w przedsiębiorstwie energetycznym od 1973 roku i od tej pory znał te linie, przy których wykonywał prace konserwatorskie, zeznał też, że usytuowanie słupów nie uległo zmianie a jedynie dokładano kolejne kable.

Z zaoferowanych przez uczestnika dowodów wynika jednoznacznie, że jego poprzednik prawny przejął urządzenia energetyczne na działce wnioskodawców od inwestora (...) w K. w dniu 31 lipca 1976 roku. Inwestor przekazał przedsiębiorstwu energetycznemu dokumentację związaną z oddaniem urządzeń do eksploatacji. Urządzenia energetyczne na działce wnioskodawców były wykorzystywane do przesyłu energii już od chwili ich oddania do eksploatacji w dniu 30 listopada 1974 roku. W kolejnych latach, po przekazaniu urządzeń, które stanowiły już mienie Skarbu Państwa będące w zarządzie przedsiębiorstwa państwowego, były one eksploatowane w tym samym celu. Przesyłanie energii elektrycznej wiąże z koniecznością konserwacji urządzeń oraz ich napraw, co niewątpliwie wymagało korzystania z działki wnioskodawców. Taki stan istniał w kolejnych latach. Fakt ten został potwierdzony przez samego wnioskodawcę Z. M., który na rozprawie w dniu 25 lutego 2014 roku przyznał, że uczestnik posiadał instalację przesyłową na jego działce i korzystał z niej przynajmniej 30 lat.

Nie było kwestionowane następstwo prawne uczestnika (...) SA w L. w stosunku do poprzednich przedsiębiorstwa państwowego, co wykazane zostało dokumentami obrazującymi przekształcenia, znajdującymi się na kartach 58-160.

Sąd Okręgowy po ponownym rozważeniu dowodów ustalił, że urządzenia energetyczne na działce wnioskodawców istniały od 30 listopada 1974 roku i od tego czasu były eksploatowane. Inwestor przeniósł posiadanie urządzeń na rzecz przedsiębiorstwa państwowego, następnie przedsiębiorstwo państwowe przeniósł posiadanie tych urządzeń na rzecz przedsiębiorstwa działającego w formie spółki prawa handlowego, której następcą jest obecna spółka (...) S.A. w L.. Posiadanie przez poszczególne podmioty miało charakter niezakłócony, przejawiało się bieżącym utrzymywaniem urządzeń w stanie nadającym się do eksploatacji co wymagało każdorazowo korzystania z nieruchomości wnioskodawców.

Ustalone okoliczności mają istotne znaczenie dla oceny zasadności zarzutu zasiedzenia służebności. Na podstawie wykazanych okoliczności należy stwierdzić, że doszło do nabycia służebności gruntowej o treści służebności przesyłu w drodze zasiedzenia. Nabycie to nastąpiło z dniem 1 grudnia 2004 roku na rzecz Zakładów (...) S.A. w S.

Zgodnie z art. 292 k.c. do nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej dochodzi na skutek korzystania z trwałego i widocznego urządzenia, przy czym zastosowanie mają przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie. W przypadku złej wiary posiadacza niezbędny jest okres posiadania służebności trwający 30 lat. Zła wiara poprzedników prawnych uczestnika jako posiadaczy służebności nie była przez apelującego kwestionowana i wynika ona z niewykazania uprawnienia do posadowienia urządzeń energetycznych na działce wnioskodawców. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, jeszcze przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego (uchwała S.N. z 7.10.2008r., IIICZP 89/08, Biul. S.N. 2008/10/7, wyrok SN z 12.12.2008r., sygn. IICSK 398/08, Lex nr 484715, uchwała S.N. z 27.05.2013r., sygn. IIICZP 113/13, OSNC 2013/12/139, uchwała S.N. z 27.06.2013rr., sygn. IIICZP 31/13, OSNC 2014/2/11).

W orzeczeniach tych przyjęto, że możliwe jest nabycie przez zasiedzenie służebności gruntowej o cechach odpowiadających służebności przesyłu, uregulowanej następnie w art. 305¹-305⁴ k.c. Posiadanie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu może rozpocząć się w momencie umieszczenia urządzeń energetycznych na cudzej nieruchomości. Za początek biegu zasiedzenia należało zatem przyjąć oddanie urządzeń do eksploatacji, co nastąpiło 30 listopada 1974 roku.

Zgodnie ze stosowanym odpowiednio przepisem art. 176 k.c. posiadacz do czasu swego posiadania może doliczyć czas posiadania poprzednika o ile do przeniesienia posiadania doszło podczas biegu zasiedzenia. Uczestnik domagał się zaliczenia posiadania poszczególnych podmiotów, poczynając od 30 listopada 1974 roku i należy uznać, że wykazał przeniesienie posiadania służebności prowadzące do zasiedzenia, najpierw przez (...) K., która te urządzenia przekazała przedsiębiorstwu państwowemu, wówczas Zakładom (...), o czym świadczy dokument w postaci wykazu środków trwałych przedsiębiorstwa, ujawniający przedmiotowe urządzenia energetyczne na stanie przedsiębiorstwa od dnia 26 lipca 1976 roku. Należy zgodzić się ze skarżącym, że przeniesienie posiadania następuje także przez wydanie dokumentów, które umożliwiają rozporządzanie rzeczą (art.348 k.c.). Kolejne przeniesienie posiadania

dotyczy przeniesienia przez przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) w S., a więc przez Skarb Państwa na rzecz przedsiębiorstwa Zakład (...) S.A. spółki Skarbu Państwa, co zostało wykazane dokumentami złożonymi przez uczestnika i zeznaniami świadka. Nie ulega wątpliwości, że w 1974 roku ówczesne przedsiębiorstwo Zakłady (...) było przedsiębiorstwem państwowym. Obowiązujący wówczas przepis art. 128 k.c. wprowadzał zasadę jednolitej własności państwowej, zgodnie z którą własność przysługiwała niepodzielnie Państwu, a przedsiębiorstwa państwowe wykonywały jedynie uprawnienia wynikające z własności państwowej, zaś mienie przedsiębiorstwa pozostawało w ich zarządzie. Przedsiębiorstwo energetyczne, które przejęło od (...) w K. urzędzenia przesyłowe wykonywało uprawnienia w imieniu Skarbu Państwa. Wyjaśnić w tym miejscu należy, że dostarczanie przez państwowe przedsiębiorstwa energii elektrycznej oraz obsługa i konserwacja urządzeń przesyłowych, stanowiły wykonywanie zadań gospodarczych państwa, a w konsekwencji posiadanie służebności było realizowane w sferze dominium i było posiadaniem cywilnym (por. uchwała S.N. z 22.10.2009r., IIICZP 70/09, OSNC 2010/5/64). Przedsiębiorstwa państwowe wykonywały posiadanie mogące prowadzić do zasiedzenia służebności gruntowej, ale pod rządem art. 128 k.c., nabycie takiego prawa następowało na rzecz Skarbu Państwa, do jednolitego funduszu własności (por. postanowienie S.N. z 12.02.2015r., (...) 280/14, Lex 1660670). Przepis art. 128 k.c. obowiązywał do 1 lutego 1989 roku, kiedy to weszła w życie ustawa z 31 stycznia 1989 roku o zmianie ustawy kodeks cywilny (Dz.U. nr 3,poz.11) . Z okoliczności rozpoznawanej sprawy wynika, że przed tą datą nie upłynął 30 letni termin do nabycia służebności przez zasiedzenie, skoro posiadanie służebności prowadzące do zasiedzenia rozpoczęło się 30 listopada 1974 roku. Skutek w postaci zasiedzenia wystąpił z dniem 1 grudnia 2004 roku. Prawo to zostało zatem nabyte przez spółkę akcyjną występującą wówczas pod nazwą Zakłady (...) S.A. w S., stanowiącą samodzielny podmiot prawny. Zgodnie z art. 176 k.c. przedsiębiorca energetyczny może doliczyć do swojego i swoich poprzedników, okresu posiadania, okres posiadania Skarbu Państwa (jako poprzednika w posiadaniu) o ile zostanie udowodnione przeniesienie na niego lub jego poprzedników posiadania przez Skarb Państwa (postanowienie S.N. z 13.06.2013r., ICSK 612/12, Lex nr 1360293). Uczestnik przeniesienia posiadania wykazał - o czym była wyżej mowa - dowodami z dokumentów i zeznaniami świadka. Ponadto okoliczność ponad trzydziestoletniego posiadania została potwierdzona przez wnioskodawcę.

Powyższe rozważania wskazują na zasadność zarzutu nabycia służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu. Skoro służebność powstała z mocy prawa, na skutek zasiedzenia, to brak jest podstaw do ustanowienia służebności na podstawie art. 305² k.c. Nabycie przez zasiedzenie służebności stanowi o uprawnieniu przedsiębiorstwa do korzystania z nieruchomości wnioskodawców zgodnie z przeznaczeniem urządzeń.

Mając na uwadze przytoczone okoliczności Sąd Okręgowy zmienił zaskarżone postanowienie i oddalił wniosek o ustanowienie służebności.

Sąd Okręgowy uznał za niezaskarżony na uwzględnienie wniosek apelacji o zasądzenie na rzecz apelującego od wnioskodawców kosztów postępowania za obie instancje. W ocenie Sądu Okręgowego zasadnym było zastosowanie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 13§2 k.p.c. i art. 391§1 k.p.c. Ograniczenie prawa własności wnioskodawców przez posadowienie na ich nieruchomości urządzeń energetycznych uzasadniało domaganie się przez nich uregulowania stanu prawnego przez ustanowienie służebności. Nie ulega wątpliwości, że przedsiębiorstwo energetyczne nie legitymowało się uprawnieniem do zajęcia nieruchomości wnioskodawców, na etapie instalowania urządzeń energetycznych i w następnych latach. Dopiero na skutek zarzutu zasiedzenia służebności, który podniósł uczestnik w tym postępowaniu, możliwe było ustalenie stanu prawnego zaistniałego na skutek wieloletniego posiadania służebności. Nie zmienia tej oceny powoływanie się przez uczestnika w przedprocesowej korespondencji z wnioskodawcami na zasiedzenie służebności. Wnioskodawcy nie mieli podstaw do uznania, że uczestnikowi przysługuje prawo do władania ich nieruchomością w zakresie służebności. W istocie to uczestnik powinien był wystąpić z wnioskiem o stwierdzenie nabycia służebności przez zasiedzenie. Dopiero prawomocne orzeczenie stwierdzające nabycie tego prawa mogłoby stanowić podstawę dla właścicieli nieruchomości do rezygnacji z przysługujących im roszczeń. Okoliczności sprawy przemawiały zatem za zastosowaniem zasad słuszności przy orzekaniu o kosztach postępowania za obie instancje. Z tych samych względów Sąd Okręgowy odstąpił od obciążania wnioskodawców kosztami sądowymi (art. 113 ust.1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 102 k.p.c. i art. 13§2 k.p.c.)

Sąd Okręgowy zmienił zaskarżone postanowienie na podstawie art. 386§1 k.p.c. w zw. z art. 13§2 k.p.c., a w pozostałej części oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13§2 k.p.c.

SSO Rafał Adamczyk SSO Magdalena Bajor-Nadolska SSO Teresa Strojnowska